

Szövegértési és szövegalkotási kompetencia fejlesztése

Készítette: Kósa Zsuzsanna magyar-pedagógia szakos hallgató, Tanári MA, 1. évf.

Téma: Petőfi Sándor: Minek nevezzetek? Varró Dániel: Minek-minek?

Mottó: „A szerelmes vers a vágy feszültségéből származik és az ember nem szokott az után vágyódni, aki mellette van.” Szerb Antal

Módszertani fókusz: intertextualitás és kreatív írás

Időtartam: 60 perc

Előzetes tudás: romantika, Petőfi költészete a népiesség jegyében, romantikus individualizmus és szabadságeszmény, forradalmi látomásköltészet, tájköltészet.

Cél: Az óra célja, hogy a tanulók megismerkedjenek Petőfi szerelmi lírájának kiemelkedő darabjával, a Minek nevezzetek? c. költeménnyel. A hitvesi lírán keresztül tudatosítsák saját értékpreferenciáikat. A vers képi világán keresztül az egyéni, kreatív szövegalkotási folyamat segítése. Különböző szerepek felvételén keresztül a csoport együttműködésének segítése. A kortárs költészet felől szemlélve a romantikus szerelemfelfogás értelmezése, szövegbeni működésének felmutatása. A paródia és travesztia fogalmának ismertetése. A posztmodern szöveg játékosságán keresztül a tanulók kreativitásának kibontakoztatása. Nyelvbölcseleti kérdésfeltevés: a kimondhatatlan kimondására tett kísérletek, avagy a nyelv határai.

Fogalmak:

Intertextualitás = szövegek közöttiség, szövegköztség; különféle szövegek közötti kapcsolatok létrejötte.

Paródia = valamely jól ismert mű, műfaj vagy stílus gunyoros, komikus hatású utánpótlása a jellegzetes jegyek túlráajzolásával; célja a komikus hatás kiváltása, a nevetetés. Csak fontos és eredeti jelenségről lehet és érdemes írni.

Travesztia = közönséges, aktualizáló stílusban jeleníti meg az ideák és eszmék fennkölt világát; a formát meghagyja, s azt közönséges, mindennapi, lealacsonyító tartalommal tölti meg.

Giccs = szélsőségesen torz, otrombán hamis, hazug módon eszményített ábrázolásban tükrözi korát.

Idő-beosztás	Szakmai gondolatmenet és munkafázisok	Tanári, tanulói tevékenységek, munkaformák, módszerek, eszközök
2 perc	<p><u>Bevezető</u></p> <p>Köszöntöm a tanulókat! Előzetesen annyit mondom el, hogy a mai órán leginkább a szerelemmel fogunk foglalkozni.</p>	<p>Frontális közlés.</p> <p>Az óra anyaga több területet is érint, melyekbe fokozatosan történik majd az átvezetés. Az óra elején a céloom az érzelmi ráhangolás, motiválás a kíváncsiság felkeltése, az érzelmi rezonancia által.</p>
7 perc	<p><u>Ráhangolódás</u></p> <p><i>Nézzétek meg a képet! Fogalmazzatok meg három érzést, ami megjelenik a képen, ezt írjátok le mellé. Írjátok egy négy-hat soros párbeszédet, ami elhangozhat a képen látott szituációban!</i></p> <p>Két-három tanuló felolvassa a párbeszédét, önkéntes alapon.</p>	<p>Minden tanuló megkapja Szinyei Merse Pál Szerelmespár c. festményének másolatát egy lapon (ha rendelkezésre áll eszköz, célszerű inkább kivetíteni)</p> <p>Először érzelmek megfogalmazása történik írásban, melynek célja szókincsbővítés, belső fókusz kialakításán keresztül az érzelmi intelligencia fejlesztése.</p> <p>Majd párbeszéd írása történik egyénileg. Célja: kreatív írásra való ráhangolódás, a vers beszédhelyzetére való előzetes felkészítés.</p>
1 perc	<p>Petőfi vers felolvasása.</p> <p><u>Jelentésteremtés</u></p> <p>Idézetkártyák segítségével</p>	
3 perc	<p><u>Egyéni munka</u></p> <p>Kiosztom a kártyákat. <i>Olvasd el a kártyán szereplő idézetet! Fogalmazz meg saját szavaiddal miként jeleníti meg a szeretett kedves alakját!</i></p>	<p>Az idézetkártyák használata segíti a fókuszált szövegértelmezést. Az egyéni munka a megértés első fázisa, míg a páros munka a szöveg különböző helyeinek összekapcsolása, komplex értelmezési folyamat.</p> <p>A kiosztott kérdések egyrészt a vers képhasználatának tudatosabb elemzésére irányulnak, a már tanult ismeretek alkalmazására (természeti táj mint metafora, ellentétezés, romantikus távlatok), melyeken keresztül megközelítjük a romantikus szerelemfelfogást: örökkévalóság</p>
5 perc	<p><u>Páros munka</u></p> <p><i>Mindenki keresse meg azt akinek a kártyáján ugyanaz a jel szerepel, mint az övé. Helyezkedjetek el térben kicsit távolabb egymástól.</i></p>	

5 perc	<p>Egy-egy kérdés kiosztása a pároknak. (melléklet) <i>Keressetek közösen választ a kérdésre!</i></p> <p><u>Közös megbeszélés, gondolatcsere</u></p>	<p>elnyerésének kérdése. Másfelől pedig arra irányítják a figyelmet, hogy már a Petőfi versben önmagában is találhatóak intertextuális utalások: Bibliai képek. Ezek mentén pedig szót ejtünk a vers hangvételéiről: patetikus, magasztos. A közös értelmezésben a tanulók által összeszedett információkat szintetizáljuk.</p>
15 perc	<p>Híradó <u>Csoportos feladat</u></p> <p><i>A következő feladathoz álljatok fel és gyertek ide az asztalhoz! Képzeljétek el, hogy Pető Sándor és Szendrei Júlia esküvőjén vagyunk. A misét Erdődön, Júlia édesapjának birtokán tartották, a várkapolnában, ahol csak a szűk család, és a legkedvesebb barátok lehettek jelen. Azonban az esküvőre sokan kíváncsiak, ezért ti a közszolgálati tv munkatársai megjelentetek a helyszínen és interjút készítettetek a megjelentek közül nyolc emberrel. A násznép azonban nagyon siet a lagzira, ezért csak egy-két részletgazdag mondattal válaszolnak a riporter kérdésére. Szükségetek lesz egy bemondóra, aki felkonferálja a híradóban a műsort, egy riporterre, aki kérdéseket intéz az alanyokhoz, és nyolc riportalanyra, akik tetszőlegesen kerülnek ki a násznép soraiból (pár, család, barátok). A kérdések és válaszok megírására 10 perctek, a bemutatóra további 5 perctek van.</i></p>	<p>A feladat fókuszában a kreatív írás gyakorlása áll. Ezen felül segíti a tanulók társas interakcióinak fejlesztését. Együttműködést és kreativitást igénylő feladat, viszonylag szűk időkeretben, mely segíti a problémára való összpontosítást. Az íráshoz szükséges fantázia katalizálása érdekében a riportalanyok kiléte szabadon megválasztható. A feladat fejleszti a kérdező technikát, és a tömörítést is, a különböző szerepeknek megfelelően. A szerepek megválasztása során előzetes irodalmi ismeretek előhívása szükséges. Az előadás a szóbeli megnyilatkozáshoz szükséges önbizalmat és összeszedettséget erősíti, a helyzet esetleges feszültségét a humor által oldva. Fejleszti továbbá a beleérző képességet, az empátiát. A csoport szerepválasztása információval szolgálhat a tanárnak a közösség működéséről. A tanulók gyakorolhatják az interjú műfajában íródott szövegek stiláris jegyeinek használatát. Erősíthetjük diákjainkban a minőségi tömegkommunikáció fontosságának tudatát, de rávilágíthatunk a manipuláció, a pletyka jellemzőire is.</p> <p>Jelen óra szempontjából a feladat segíti az átvezetést a kortárs költészetre.</p>

1 perc	Varró Dániel vers felolvasása	
5 perc	<p>Venn-diagram készítés <u>Csoportmunka</u> (3-3-4)</p> <p>1.csop. Figyeljétek meg a két vers szerkezetét, illetve címválasztását. Miben hasonlít, miben tér el? 2.csop. Gyűjtsétek ki a két versből a közös metaforákat! Figyeljétek meg a jelentésüket is: azonos maradt-e vagy megváltozott? 3 csop. Hozzatok példát a két vers eltérő szóhasználatára! (4-4 példa min.)</p>	A halmazábra segítségével könnyen kimutathatóvá válik az intertextualitás. A csoportok önálló munkája hozzájárul az egész osztály tanulásához. A tanár szerep a beszélgetés facilitálása, szükség esetén segítő kérdésekkel történő tisztázás. A szerkezet, cím, képi szint és szóhasználat közötti különbségek és hasonlóságok megbeszélése után, a tanár összegzésében ismerteti a paródia és travesztia fogalmát. Kitérhetünk a nyelvfilozófiai kérdésfeltevésre is: a kimondhatatlan problematikájára, a nyelvfelfogás különbözőségére a két irányzatban. A különböző regiszterekből származó szavak mentén, elgondolkodtatás képpen felvethetjük a mai kor szerelemképének változását, az értékek függvényében.
6 perc	<p><u>Közös megbeszélés</u> – elméleti összegzés: <u>tanári közlés</u>.</p>	
8 perc	<p>Fagocitátum <u>Egyén – csoport</u></p> <p><i>Álljatok növekvő sorrendbe! A két legalacsonyabb ember üljön az első padba, közöttük legyen egy széknyi távolság. A következő két ember a következő padsorba, stb. Az első két embernek odaadok egy-egy idézetet. Az lesz a feladatuk, hogy ezt mondatba ágyazzák, úgy hogy elé is és mögé is írják. Ha elkészültetek hajtsátok be a lap felső részét hogy csak az általatok írt sort lássa a hátatoknál ülő ember, és adjátok hátra a lapot. A következő ember szintén hozzá kell írjon az idézethez, az egész szöveget megtartva, amit kapott. Szintén behajtja a lapot, hogy a hátánál lévő</i></p>	<p>A feladat célja kreatív írásgyakorlat. Lehet egyéni szövegértelmezés, illetve önreflexió is. A tanár céljának megfelelően választ idézetet a versből. Jelen órán az általam választott szövegrészlet a Varró versből: „magányod szőnyegén”. Választásom indoklása: kreatív és elgondolkodtató metafora, kevés lehetőséget ad a közhelyes mondataalkotásra.</p>

<p>2 perc</p>	<p><i>csak az ő szövegét lássa majd. És így tovább a hátulsó két emberig.</i></p> <p><u>Reflektálás</u></p> <p>Írás saját maguk számára <i>„A szerelem számomra...</i></p> <p>Kiosztásra/kivetítésre kerül az óra elején kiosztott Szinyei festmény egy kortárs átértelmezése.</p>	<p>Célja: a téma továbbgondolása, lezárás.</p> <p>A festmény-kép különbség mentén a romantikus-kortárs különbségeinek plasztikusabb megjelenítése. Intermedialitás.</p> <p>A mondataikat nem osztják meg órán sem a tanárral, sem pedig társaikkal, hiszen ez önmaguknak szól. Ha valaki szeretné szünetben úgyszintén elmondhatja, ám hívjuk fel a figyelmet mielőtt kimennénk arra, hogy senkit nem lehet kényszeríteni arra, hogy gondolatait megmutassa másoknak.</p>
---------------	---	---

Melléklet

Szinyei Merse Pál: Szerelmespár (1870)

Kovács Gréta Nóra (2011)

Idézetkártyák:

(párosítva és kérdéssel ellátva)

1) *Hogyan járulnak hozzá a természeti elemek a jelentés megkonstruálásához?*

„a merengés alkonyában/ Szép szemeidnek esti-csillagát/ Bámulva”

„E hangok, melyeket ha hallanának,/ A száraz téli fák,/ Zöld lombokat bocsátanának”

2) *Milyen alakzat illetve költői kép szervezi a két idézetet? A szóválasztás hogyan segíti a romantikus képalkotást?*

„A szerelemnek egy patakja,/ Mely lelkem tengerébe foly”

„S a csók tüzében összeolvad lelkünk,/ Mint hajnaltól a nappal és az éj”

3) *Milyen szövegeket juttatnak eszedbe ezek a sorok? Melyik általad tanult műhöz/művekhez köthetőek az utalások?*

„Tekintetedet,/ ezt a szelíd galambot,/ Amelynek minden tolla/ A békeség egy olajága”

„Hogy itt már a tavasz,/ Az ő régen várt megváltójok,/ Mert énekel a csalóány”

4) *Írd ki a főneveket a két idézetből, majd rendezd őket egy tetszőleges ábrán, jelölve a kapcsolódási pontokat!*

„Lelkemnek egyedűli/ De egy világnál többet érő kincse”

„Mert lágyabb a selyemnél/ S a bölcső vánkosságánál”

5) *Milyen viszonyban áll egymással a szövegen belül, az idézetek alapján, a valóság és az örökkévalóság?*

„Legvakmerőbb reményimet/ Megszégyenítő ragyogó valóság”

„S minden rejtélyes üdvességeit/ Árasztja rám az örökkévalóság”